

Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid

Stichting Pensioenfonds Flexsecurity

5 maart 2021

Inhoud

1. Inleiding
2. Organisatie van het MVB-beleggingsproces
3. Maatschappelijke context
4. Missie, overtuigingen, ambitie, doelstellingen en thema's
5. Uitvoeringsvormen MVB-beleid
6. Randvoorwaarden bij uitvoering MVB-beleid
7. Invulling MVB-beleid
8. Rapportage en evaluatie MVB
9. Communicatie over MVB

Bijlage I: Toelichting implementatie OESO-richtlijnen

Bijlage II: Stembeleid

1. Inleiding

Dit document beschrijft het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid (MVB-beleid) van Flexsecurity. Het MVB-beleid is onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid en wordt vastgesteld door het bestuur. Het verantwoordingsorgaan van het fonds heeft daarmee een goedkeuringsrecht ten aanzien van de vaststelling van het MVB-beleid.

Het doel van het strategisch beleggingsbeleid van het pensioenfonds ten behoeve van de deelnemers is als volgt bepaald:

- Behalen van een maximaal reëel rendement op de lange termijn tegen een aanvaardbaar risico;
- Toerekenen van risico en rendement aan leeftijdsgroepen;
- Realiseren van een stabiel beleggingsresultaat;
- Behouden van de uiteindelijke 'pensioenwaarde' ofwel het op de pensioendatum aan te kopen pensioen.

Als onderdeel van de overwegingen van risico en rendement is verantwoord beleggen een belangrijk thema van het pensioenfonds, zo blijkt ook uit onderzoek onder de deelnemers. Het pensioenfonds belegt het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde wijze, in de overtuiging dat dit het risicoprofiel verlaagt, zowel in reputationele als financiële zin, en een positieve bijdrage kan leveren aan de maatschappij. De keuzes die het pensioenfonds hierin maakt zijn gebaseerd op de input van de deelnemers, het verantwoordingsorgaan en de werkgever.

In dit document worden onderstaande onderwerpen toegelicht.

Na de inleiding in hoofdstuk 1 wordt in hoofdstuk 2 de organisatie van het MVB-beleggingsproces toegelicht. Hoe komt dit beleid tot stand en hoe wordt toegezien op de uitvoering en verdere ontwikkeling?

In hoofdstuk 3 wordt de maatschappelijke context toegelicht: normen, standaarden en wet- en regelgeving.

In hoofdstuk 4 worden de missie, overtuigingen, ambitie, doelstellingen en thema's van het pensioenfonds op MVB-gebied toegelicht.

In hoofdstuk 5 wordt weergegeven welke uitvoeringsvormen het pensioenfonds tot haar beschikking heeft bij de invulling van het MVB-beleid.

In hoofdstuk 6 wordt stilgestaan bij de randvoorwaarden die voor Flexsecurity gelden bij de invulling van het MVB-beleid, gezien de omvang van het fonds en de samenstelling van de beleggingsportefeuille.

In hoofdstuk 7 wordt de invulling van het MVB-beleid beschreven: uitsluiting, ESG-integratie, betrokkenheidsbeleid (stembeleid en dialoog), positieve selectie en positieve impact.

In hoofdstuk 8 wordt toegelicht op welke wijze wordt gerapporteerd over MVB en hoe het MVB-beleid wordt geëvalueerd.

In hoofdstuk 9 wordt aangegeven op welke wijze het pensioenfonds communiceert over MVB met haar stakeholders.

2. Organisatie van het MVB-beleggingsproces

In dit hoofdstuk wordt de organisatie van het MVB-beleggingsproces beschreven. Hoe komt dit beleid tot stand en hoe wordt toegezien op de uitvoering en verdere ontwikkeling van dit beleid?

Het bestuur van Flexsecurity evalueert het MVB-beleid minimaal iedere drie jaar. Aan de hand van deze evaluatie bepaalt het pensioenfonds of het beleid en voorgenomen ontwikkelingen aansluiten bij de verwachting en ambities van de stakeholders, de eisen van de regelgeving en of aanscherping van het beleid wenselijk en/of noodzakelijk is. Hierbij baseert het bestuur zich tevens op de input verkregen vanuit onderzoeken onder de deelnemers, het verantwoordingsorgaan (VO) en de werkgever.

Deelnemers: Draagvlak voor het beleid wordt steeds belangrijker. Daarom onderzoekt het pensioenfonds iedere drie jaar de mening van de deelnemers over MVB aan de hand van een deelnemersonderzoek, waarin ook de risico's van MVB worden meegenomen.

Werkgever: Het fonds is weliswaar een zelfstandige juridische entiteit, maar is in de perceptie van velen een verlengde van de werkgever. Als beursgenoteerde instelling is de werkgever ook een organisatie waarvan de omgeving een gedegen MVB-beleid kan verwachten. Er vindt minimaal één keer per jaar afstemming plaats met de werkgever over het gevoerde MVB-beleid.

Bestuur: Het bestuur heeft een zelfstandige verantwoordelijkheid voor het vaststellen van het MVB-beleid en de uitvoering hiervan. Gegeven het maatschappelijke belang en de ontwikkelingen in wet- en regelgeving heeft een bestuurslid de verantwoordelijkheid gekregen om de voortgang hiervan te bewaken. Het bestuur zal de implementatie monitoren en bijsturen indien gewenst.

Fiduciair vermogensbeheerder: De fiduciair vermogensbeheerder adviseert het pensioenfonds over het MVB-beleid en organiseert en faciliteert de uitvoering hiervan. Ook rapporteert de fiduciair vermogensbeheerder over de uitvoering van het MVB-beleid aan het pensioenfonds.

Verantwoordingsorgaan: Er wordt minimaal één keer per jaar dialoog gevoerd met het verantwoordingsorgaan van het fonds, zowel over het gekozen beleid (goedkeuringsrecht) als over de uitvoering van het beleid (verantwoording).

3. Maatschappelijke context

Normen en standaarden verantwoord beleggen

Flexsecurity onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Deze principes beschrijven de wijze waarop mensenrechten kunnen worden toegepast in het bedrijfsleven. Daarbij gebruikt Flexsecurity het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad. Het fonds verwacht eveneens van de externe fiduciaire managers, ESG-dienstverleners en/of vermogensbeheerders, en van ondernemingen waarin belegd wordt dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken. In bijlage I wordt in detail omschreven hoe invulling wordt gegeven aan het OESO-richtsnoer, waaronder specifiek de due diligence.

In lijn met de Richtlijn aandeelhoudersrechten (ook bekend als Europese richtlijn SRD II) en SFDR onderschrijft het pensioenfonds maatschappelijke waardecreatie op de lange termijn als leidend principe en classificeert Flexsecurity, gegeven het belang van ESG, de pensioenregeling en beleggingsportefeuille als financieel product dat karakteristieken van ESG promoot (het zogenaamde Artikel 8-product). Het belang komt duidelijk naar voren in de overtuigingen, doelstellingen en het MVB-beleid van het fonds.

Flexsecurity hanteert daarnaast de Global Compact van de Verenigde Naties. De VN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes gebaseerd op internationale verdragen, zoals de verklaring van de rechten van de mens en de International Labour Organisation (ILO). De VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij de principes op gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitvoeren. Naast bovenstaande normen en standaarden geeft het fonds extra aandacht aan het Klimaatakkoord. Het Klimaatakkoord is gesloten om maatregelen te treffen om de opwarming van de aarde tot 2°C te beperken, en liefst 1,5°C.

Wet- en regelgeving

Naast de diverse standaarden heeft het pensioenfonds te maken met regelgeving. De Europese regels inzake IORP II vereisen dat het pensioenfonds communiceert over MVB aan zijn deelnemers en dat in kaart wordt gebracht wat bestaande en opkomende maatschappelijke risico's zijn. De Europese SRDII-richtlijn vereist een betrokkenheidsbeleid (stemmen en dialoog) en verantwoording over de uitvoering hiervan.

Met ingang van 10 maart 2021 moet het pensioenfonds tevens voldoen aan de verplichtingen van de Europese SFDR-verordening. SFDR staat voor Sustainable Finance Disclosure Regulation en verplicht financiële marktdeelnemers, waaronder pensioenfondsen, om informatie te verschaffen over het duurzaamheidsbeleid en transparant te zijn over de uitvoering daarvan. Een deel van de SFDR-wetgeving dient op 10 maart 2021 te zijn geïmplementeerd. Het doel van de SFDR is de transparantie over duurzaamheid te vergroten, waardoor het voor eindbeleggers, in het geval van het pensioenfonds de deelnemers, gemakkelijker wordt om te begrijpen hoe duurzaamheid een rol speelt in hun pensioenregeling en beleggingen en beter vergelijkbaar wordt met andere beleggingsproducten. In het beloningsbeleid van het pensioenfonds wordt specifiek stilgestaan bij de wijze waarop in dat beleid duurzaamheidsrisico's geïntegreerd zijn.

4. Missie, overtuigingen, ambitie, doelstellingen en thema's

Het beleid met betrekking tot het maatschappelijk verantwoord beleggen (het MVB-beleid) van Flexsecurity ligt in het verlengde van de beleggingsdoelstellingen die het fonds heeft geformuleerd. Deze zijn gericht op het behalen een stabiel en maximaal reëel lange termijn rendement tegen een aanvaardbaar risico.

Missie

Gegeven de wensen van de deelnemers en de toenemende aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen heeft Flexsecurity een specifieke missie voor het MVB-beleid geformuleerd. Deze luidt als volgt:

Het fonds streeft er in zijn beleggingsbeleid naar om binnen de mogelijkheden van het fonds – waaronder begrepen de fiduciaire plicht die het fonds heeft jegens zijn deelnemers om een optimaal rendement te behalen tegen een aanvaardbaar risico - een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij (positief maatschappelijk rendement) en te allen tijde te voorkomen dat door zijn beleggingsbeleid het maatschappelijk belang wordt geschaad.

Overtuigingen

Het MVB-beleid is gebaseerd op een drietal overtuigingen, die als volgt samengevat kunnen worden:

- Maatschappelijk verantwoord beleggen is een belangrijk uitgangspunt.
- Maatschappelijk verantwoord beleggen loont. Duurzame ontwikkeling en bedrijfsvoering kunnen een positieve invloed hebben op de rendement-risico-verhouding.
- Een goed en stabiel rendement op de lange termijn vereist voldoende aandacht voor milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur.

Met deze overtuigingen onderschrijft Flexsecurity in lijn met de Richtlijn aandeelhoudersrechten (ook bekend als Europese richtlijn SRD II) maatschappelijke waardecreatie op de lange termijn als leidend principe.

Ambitie

Het pensioenfonds heeft als ambitie dat het met haar MVB-beleid een positief maatschappelijk rendement wil behalen zonder dat dit ten koste gaat van het financieel rendement en/of leidt tot een onaanvaardbaar hoger risico, gelet op de beleggingsovertuigingen van het fonds. Het fonds sluit zich op het gebied van haar MVB-beleid aan bij bestaande ontwikkelingen die als passend worden beoordeeld zonder hierbij als voor(op)loper te fungeren. Daarbij is het belangrijk dat de deelnemers en andere belanghebbenden zich comfortabel voelen bij het gevoerde beleggingsbeleid en dat het reputatierisico wordt beperkt.

Het pensioenfonds classificeert onder SFDR op basis van deze ambitie als een financieel product dat duurzaamheid promoot (het zogenaamde Artikel 8). Deze classificatie brengt de verplichting met zich mee dat het fonds informatie verschaft over het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan. Het doel is de transparantie over duurzaamheid te vergroten, waardoor het voor eindbeleggers, in het geval van het pensioenfonds de deelnemers, gemakkelijker wordt om te begrijpen hoe duurzaamheid een rol speelt in hun pensioenregeling en beleggingen en beter vergelijkbaar wordt met andere beleggingsproducten. In het beloningsbeleid van het pensioenfonds wordt specifiek stilgestaan bij de wijze waarop in dat beleid duurzaamheidsrisico's geïntegreerd zijn.

Doelstellingen

De doelstellingen met betrekking tot het MVB-beleid zijn:

- Verbetering/bestendiging van de rendement-risico-verhouding op lange termijn;
- Beperking van reputatierisico;
- Realisatie van een positief maatschappelijk rendement zonder negatieve gevolgen voor het financiële rendement.

Prioritering

Flexsecurity moet binnen de brede context van MVB keuzes maken welke onderwerpen prioriteit krijgen, omdat het fonds niet alles kan doen. Daarom is in afstemming met het VO besloten het thema klimaat specifieke aandacht te geven in de breedte van de beleggingen.

Klimaatverandering vormt voor onze maatschappij wereldwijd een ongekende uitdaging. De wetenschappelijke consensus is dat de groeiende hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer van de aarde aan menselijk handelen toegeschreven kan worden en dat dit broeikas effect leidt tot klimaatverandering. Hierdoor ontstaan negatieve maatschappelijke effecten, die steeds vaker ook als beleggingsrisico's worden gezien.

Flexsecurity adresseert het thema klimaat door middel van de volgende maatregelen:

1. Het meten van de CO₂-voetafdruk van de beleggingen;
2. Het onderschrijven van de ambitie tot uitsluiten van CO₂ intensieve bedrijven;
3. Onderschrijven van internationale, collectieve engagement initiatieven, aangezien individueel geen engagement resultaten te verwachten zijn op dit thema.

Door het meten van de CO₂-voetafdruk en deze te vergelijken met de 'Paris Aligned' benchmark¹ monitort Flexsecurity in hoeverre een bijdrage wordt geleverd aan het klimaat. Mocht dit niet als voldoende beoordeeld worden, dan zal gekeken worden naar additionele maatregelen om de reductie te vergroten.

¹ Deze benchmark is ontwikkeld om de aansluiting bij het Klimaatakkoord te monitoren.

5. Uitvoeringsvormen MVB-beleid

Binnen het MVB-beleid van het pensioenfonds worden de volgende uitvoeringsvormen onderscheiden.

Uitsluiting

Flexsecurity kiest ervoor om ondernemingen uit te sluiten indien de activiteiten van deze ondernemingen afwijken van de MVB-overtuigingen van het fonds. De specifieke invulling van uitsluitingen is vormgegeven in het volgende hoofdstuk ('Invulling MVB-beleid').

De lijst van uitsluitingen wordt actief onderhouden en gepubliceerd op de website van het pensioenfonds en is daarnaast onderdeel van het MVB-jaarverslag. De naleving van de uitsluitingslijst is onderdeel van de monitoring van de beheerders. Per kwartaal worden de resultaten gerapporteerd aan het bestuur.

ESG-integratie

Het pensioenfonds maakt onderscheid tussen het belang van ESG in het managerselectieproces, de focus op ESG binnen het beleggingsbeleid via het 'best-in-class principe' en langetermijnaandeelhouderschap en de rol ('due diligence') van duurzaamheidsrisico's in het beleggingsproces. Deze aspecten van ESG-integratie worden onderstaand nader toegelicht.

ESG in het managerselectieproces

Bij de keuze van benchmarks en managers (in het managerselectieproces) wordt door het pensioenfonds beoordeeld op welke wijze ESG geïntegreerd is in het beleggingsproces. Binnen passief beheer is de keuze voor de benchmark leidend, terwijl bij actieve beheerders (waaronder illiquide categorieën) ESG onderdeel is van het proces om instrumenten te selecteren.

Best-in-class

Het pensioenfonds overweegt per beleggingsinvulling het hanteren van een best-in-class-aanpak. Met een best-in-class-aanpak wordt nagestreefd om alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit gaat duidelijk verder dan enkel uitsluiten van ondernemingen en geeft MVB een belangrijke plek in het beleggingsproces, waardoor de grootste MVB-risico's afnemen en/of de positie t.a.v. het thema klimaat verbetert.

Deze aanpak heeft als nadeel dat met ondernemingen die achterblijven op gebied van MVB mogelijk geen dialoog kan worden gevoerd. Dit is voor het pensioenfonds acceptabel, aangezien het fonds de voorkeur heeft om het vermogen en de aandacht aan te wenden richting ondernemingen die positief presteren op MVB. Afhankelijk van de mogelijkheden voor praktische implementatie binnen de doelstellingen van het MVB-beleid, zal Flexsecurity bepalen of inzet van het 'best-in-class principe' haalbaar is.

Langetermijnaandeelhouderschap

Langetermijnaandeelhouderschap betekent voor het pensioenfonds:

- Actieve selectie van (een beperkt aantal) ondernemingen met een duurzaam bedrijfsmodel;
- Intensieve betrokkenheid bij de onderneming via dialoog en stemmen;
- Gedreven door langetermijnwaardcreatie, niet door kortetermijnkoerswinsten.

Flexsecurity is van mening dat deze uitvoeringsvorm vooralsnog niet aansluit bij de ambities, beleggingsovertuigingen en praktische mogelijkheden van het fonds.

Due diligence van duurzaamheidsrisico's

Het pensioenfonds houdt conform SFDR binnen het gehele beleggingsproces, zoals beschreven in het strategische beleggingsbeleid, rekening met ESG-risico's (of anders gezegd met duurzaamheidsrisico's). Bij iedere stap in het proces, van de bepaling van de risicohouding en uitgangspunten tot de monitoring en evaluatie, weegt het fonds de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren mee aan de hand van een ESG-due-diligence-proces (zoals opgenomen in bijlage I). Hierbij wordt ook rekening gehouden met een mogelijk wezenlijk negatief effect op de waarde van de beleggingen.

In het ESG-due-diligence-proces identificeert, beschrijft, beoordeelt en prioriteert het pensioenfonds per (beleggings-)beslissing in lijn met het OESO-richtsnoer welke duurzaamheidsrisico's relevant zijn. In de beoordeling, prioritering en vervolgens het nemen van beheersmaatregelen houdt het fonds rekening met de omvang, de aard en de schaal van de activiteiten en de beschikbare beleggingsmogelijkheden en wordt vastgesteld in hoeverre de effecten afwijken (of aansluiten) bij de doelstellingen van het Klimaatakkoord. De ongunstige effecten en de effectiviteit van de beheersmaatregelen worden gemonitord en geëvalueerd binnen het risicomangementkader (inclusief tolerantiegrenzen en beheersmaatregelen) van Flexsecurity.

Betrokkenheidsbeleid

Het pensioenfonds is zich bewust van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen en ziet het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier bewust invulling aan te geven. Daarom is het betrokkenheidsbeleid geformuleerd, wat bestaat uit stemgedrag op aandelen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen.

Actief aandeelhouderschap (stemgedrag)

Het uitoefenen van stemrecht is een belangrijk onderdeel van een goed functionerende governancestructuur voor bedrijven. Daarom maakt Flexsecurity in beginsel gebruik van haar stemrecht op alle aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd. Tevens streeft het pensioenfonds ernaar om invulling te geven aan de richtlijnen die volgen uit de Richtlijn aandeelhoudersrechten (SRD II), en zal een toelichting worden gegeven indien dit op onderdelen niet mogelijk is ('comply or explain').

In het MVB-jaarverslag wordt verantwoording afgelegd op de wijze waarop (indirect) is gestemd door het pensioenfonds, minimaal door te verwijzen naar de stemresultaten van de beleggingsinstellingen. Flexsecurity streeft ernaar om per beleggingsinstelling te rapporteren

op welke aspecten de stemmingen betrekken hadden (milieu, sociale aspecten of governance). Ook heeft het pensioenfonds de ambitie om (conform SRD II) een toelichting te geven op de belangrijkste stemmingen.

Actief aandeelhouderschap (engagement)

Engagement duidt op het voeren van een actieve dialoog met ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt met als doel om het gedrag van de onderneming in de gewenste richting te bewegen. Bij het formuleren van een engagementbeleid kan gebruik worden gemaakt van standaarden en principes die verschillende organisaties hebben ontwikkeld. Voorbeelden zijn de Principles for Responsible Investment (PRI) van de VN, de Eumedion Best Practices voor betrokken aandeelhouderschap, de uitgangspunten van de Global Compact van de VN en de Richtlijnen voor multinationale ondernemingen van de OESO. Het voordeel van actief aandeelhouderschap is dat het pensioenfonds op deze manier maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt en op een positieve manier bijdraagt aan de maatschappelijke verandering. Een nadeel is dat de impact veelal niet eenvoudig te meten is.

In het MVB-jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de engagementactiviteiten die uit naam van Flexsecurity worden uitgevoerd.

Positieve selectie

Het pensioenfonds geeft specifieke aandacht aan het thema klimaat. Naast het voorkomen van negatieve impact onderzoekt het pensioenfonds beleggingsmogelijkheden die bijdragen aan maatschappelijke verbetering passend bij het ambitieniveau van het fonds in lijn met het klimaatbeleid.

Onderdeel hiervan zou kunnen zijn een positieve selectie van bedrijven die de energietransitie bevorderen of bijdragen aan de MVB-doelstellingen van het pensioenfonds.

Positieve impact

Naast het voorkomen van negatieve impact is het mogelijk investeringen te doen die primair gericht zijn op maatschappelijke verbetering (impact-beleggen). Mogelijkheden voor impact-beleggen worden meegenomen in het huidige managerselectie- en evaluatieproces van Flexsecurity. Per proces beoordeelt het fonds de toepasbaarheid en geschiktheid voor het fonds.

Aan impact-beleggingen wordt een aantal eisen gesteld:

- De beleggingen hebben naast een financieel rendement een expliciete maatschappelijke doelstelling. Dit wordt ook wel intentionaliteit genoemd;
- De impact van de belegging is meetbaar of er is een concrete ambitie om de output te gaan meten (bijvoorbeeld als de data nog niet beschikbaar is);
- De belegging gaat niet ten koste van het verwachte gemiddelde risico/rendementsprofiel voor de lange termijn.

Voorbeelden van beleggingen die aan deze criteria voldoen zijn 'groene obligaties' en beleggingen in duurzame energie (infrastructuur).

6. Randvoorwaarden bij uitvoering MVB-beleid

Bij de keuze voor de uitvoeringsvormen en de intensiteit van het MVB-beleid neemt Flexsecurity de volgende factoren in overweging:

- Beschikbare resources;
- Uitvoerbaarheid;
- Beleggings- en evaluatiehorizon;
- ESG-risicoanalyse;
- Kosten.

Beschikbare resources

In de praktijk zijn er diverse manieren om invulling te kunnen geven aan het MVB-beleid. De factoren die de keuze voor één of meerdere uitvoeringsvormen bepalen, zijn onder andere afhankelijk van de ambitie en omvang van het pensioenfonds. De omvang bepaalt in de regel de beschikbare resources. Een kleiner fonds heeft in de regel minder budget en mensen beschikbaar, en daar zullen de MVB-ambities op moeten aansluiten.

Flexsecurity heeft de implementatie van het MVB-beleid uitbesteed aan haar fiduciair vermogensbeheerder. Daarmee spelen de beschikbare resources aan de kant van de fiduciair vermogensbeheerder op het gebied van MVB een belangrijke rol bij de implementatie van het beleid. Het pensioenfonds en de fiduciair vermogensbeheerder trekken samen op om de kennis en kunde op MVB-vlak bij beide partijen te vergroten. Het pensioenfonds is gezien de omvang en het kostenniveau niet in staat om hiervoor een eigen uitvoeringsapparaat op te zetten.

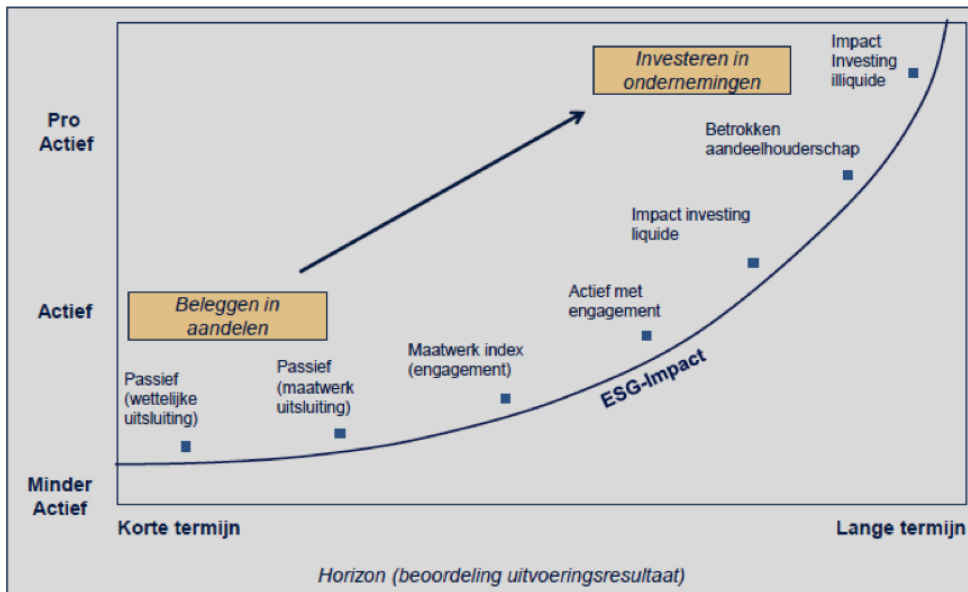
Uitvoerbaarheid

De uitvoerbaarheid van de verschillende uitvoeringsvormen wordt voornamelijk gedreven door de vraag in hoeverre het pensioenfonds invloed heeft op de fondsselectie binnen de beleggingsportefeuille. Op dit moment worden alle aandelenbeleggingen passief belegd in publieke indexfondsen. De mogelijkheden die het fonds heeft om in dergelijke indexfondsen het MVB-beleid richting te geven is beperkt. Wel wordt door middel van de bepaling van de benchmark en de selectie van de indexfondsen uitvoering gegeven aan de ESG-ambities van het pensioenfonds. Slechts in het geval van een separaat mandaat heeft het fonds volledige zeggenschap over de samenstelling en kan het MVB-beleid volledig geïntegreerd worden. Op dit moment is dat alleen van toepassing op het mandaat voor hoogwaardige Europese staatsobligaties, waarbij de ESG-criteria weinig relevantie hebben.

Beleggings- en evaluatiehorizon

De beleggings- en evaluatiehorizon hebben eveneens invloed op de implementatiemogelijkheden. Uitvoeringsvormen als actief aandeelhouderschap en positieve selectie vereisen in de regel een langere horizon waarbij een intensieve, langdurige relatie met de onderneming wordt aangegaan, direct dan wel via een beleggingsfonds. Bij uitsluiting daarentegen is geen lange horizon vereist omdat geen dialoog met de onderneming wordt gezocht. Een en ander is weergegeven in onderstaand figuur.

ESG-risicoanalyse

Het pensioenfonds houdt conform SFDR binnen het gehele beleggingsproces zoals beschreven in het strategische beleggingsbeleid rekening met ESG-risico's (of anders gezegd met duurzaamheidsrisico's). Bij iedere stap, van de risicohouding en uitgangspunten tot monitoring en evaluatie, weegt het fonds de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren mee aan de hand van een ESG-risicoanalyse, ofwel due diligence proces (zoals opgenomen in bijlage I).

In dit ESG-due diligence proces identificeert, beschrijft, beoordeelt en prioriteert het pensioenfonds per (beleggings-)beslissing in lijn met het OESO-richtsnoer welke duurzaamheidsrisico's relevant zijn. In de beoordeling, prioritering en vervolgens het nemen van beheersmaatregelen houdt het fonds rekening met de omvang, de aard en de schaal van de activiteiten en de beschikbare beleggingsmogelijkheden en wordt vastgesteld in hoeverre de effecten afwijken (of aansluiten) bij de doelstellingen zoals vermeld in het Klimaatakkoord. De ongunstige effecten, inclusief de vereiste effecten zoals vereist uit SFDR, en de effectiviteit van de beheersmaatregelen worden gemonitord en geëvalueerd binnen het risicomanagementkader van het pensioenfonds en over gerapporteerd in het MVB-jaarverslag.

Kosten

De kosten van de uitvoering van het MVB-beleid zullen altijd worden afgezet tegenover het rendement en het risico in de breedste zin van het woord. Immers, het MVB-beleid mag niet ten koste gaan van de fiduciaire verplichting van het fonds jegens haar deelnemers. De ervaring van het pensioenfonds tot nu toe is dat maatschappelijk rendement niet ten koste gaat van financieel rendement en dat de integratie van ESG-factoren in het beleggingsproces niet leidt tot een verhoging van de jaarlijkse beheerkosten.

Uiteraard komen bij een transitie van een reguliere belegging naar een ESG-belegging ook eenmalige kosten kijken. Deze kosten worden afgewogen tegen de 'opbrengsten' in breedste zin van het woord.

7. Invulling MVB-beleid

Flexsecurity geeft op de volgende manieren uitvoering aan het MVB-beleid:

- Uitsluiting;
- ESG-integratie;
- Betrokkenheidsbeleid;
- Positieve impact.

In de onderstaande paragrafen worden deze instrumenten nader toegelicht.

Uitsluiting

Het uitsluitingsbeleid van Flexsecurity voldoet aan de wettelijke verplichtingen en de aanvullende ESG-criteria van het fonds. Op grond van wettelijke bepalingen belegt Flexsecurity niet in ondernemingen die zich bezighouden met de productie van clustermunitie. Daarnaast wil het fonds niet beleggen in ondernemingen die zich schuldig maken aan ernstige schendingen op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en ethiek. Deze zullen voor zover mogelijk worden uitgesloten. Het fonds past uitsluitingen toe, waarbij onderscheid is gemaakt tussen harde uitsluiting en ambitie tot uitsluiting (afhankelijk van de beschikbaarheid van uitvoeringsvormen en de daarmee gemoeide kosten). Voor beleggingen in aandelen en investment-grade-bedrijfsobligaties kent het uitsluitingsbeleid twee varianten, te weten de 'harde uitsluiting' en de 'ambitie tot uitsluiting'.

De harde uitsluiting wordt door het fonds toegepast:

- Op basis van wettelijke bepalingen;
- Ten aanzien van ondernemingen die opgenomen zijn op de uitsluitingslijst.

Het fonds belegt (direct of indirect via fondsen) niet in ondernemingen die voldoen aan één van de bovenstaande criteria. Indien wordt geconstateerd dat door vermogensbeheerders namens het fonds wordt belegd in ondernemingen die wel voldoen aan deze criteria, zal het fonds deze beleggingen op de kortst mogelijke termijn verkopen.

De ambitie tot uitsluiting geldt ten aanzien van ondernemingen met een ESG-rating op niveau CCC (vastgesteld door MSCI ESG Research), ondernemingen die betrokken zijn bij de productie en verkoop van tabak (vanwege de schade aan de volksgezondheid) en CO2 intensieve bedrijven (vanwege de significante bijdrage aan de klimaatverandering). Het fonds belegt (direct of indirect via fondsen) (indien mogelijk) in ondernemingen die zo goed mogelijk aansluiten bij deze ambitie. De kosten die benodigd zijn voor transitie en beheer worden nadrukkelijk betrokken in de afwegingen ten aanzien van de realisatie van deze ambitie. Per kwartaal wordt in de beleggingsrapportages inzichtelijk gemaakt in welke mate aan deze ambitie wordt voldaan. Jaarlijks wordt beoordeeld in hoeverre deze ambitie is gerealiseerd en of deze moet worden bijgesteld.

ESG-integratie

In de beleggingsprocessen van Flexsecurity – met name bij de selectie en monitoring van vermogensbeheerders en het in kaart brengen van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren – wordt het effect van ESG-factoren op de beleggingsrisico's en het rendement expliciet meegewogen conform het gedefinieerde MVB-beleid. Flexsecurity verwacht van de vermogensbeheerders dat zij een MVB-beleid hebben en toepassen dat ten minste overeenstemt met het MVB-beleid van het fonds en dat niet leidt tot te hoge risico's.

Flexsecurity laat haar fiduciair vermogensbeheerder de onderliggende managers beoordelen op MVB-beleid. De ESG-beoordeling door de fiduciair vermogensbeheerder is een vast onderdeel van de due diligence die wordt uitgevoerd bij de selectie van een manager en tevens is dit onderdeel van de monitoring per kwartaal. Bij de selectie onderzoekt het pensioenfonds of de manager ook het beleggingsproces ingericht heeft met als doel langetermijnwaardecreatie te genereren en daarnaast om binnen het beheer een specifieke doelallocatie naar ESG-factoren op te nemen. Bijvoorbeeld door binnen staatsobligaties een bepaald percentage te beleggen in 'groene obligaties', of binnen de categorie aandelen te beleggen in bedrijven met een goede ESG-rating. Bij de monitoring kijkt de fiduciair vermogensbeheerder onder andere naar de samenstelling van de beleggingsportefeuille en bevraagt de actieve beheerders naar algemene ESG-ontwikkelingen en specifiek naar beleggingen die een slechte ESG-rating hebben (conform de MSCI ESG ratingmethodologie). Hiertoe voert de fiduciair vermogensbeheerder ieder kwartaal een 'look through' analyse uit van de portefeuille. Ondanks dat alle managers binnen de portefeuille van het pensioenfonds een voldoende score moeten hebben op MVB-beleid, blijven er verschillen in beleid.

Betrokkenheidsbeleid

Actief aandeelhouderschap (stemgedrag)

Flexsecurity heeft een stembeleid bepaald. Dit wil zeggen dat het pensioenfonds bij het stemmen goede governance (verantwoording en transparantie), mitigatie van klimaatrisico's en goede arbeidsomstandigheden belangrijk vindt. Als het sociale en milieukwesties betreft, ondersteunt Flexsecurity in het algemeen op standaarden gebaseerde ESG-voorstellen die voor aandeelhouders en belanghebbenden de langetermijnwaarde vergroten en tegelijkertijd de belangen van de onderneming en de maatschappij op een lijn brengen.

Bij het nemen van stembesluiten zijn nationale governancecodes en wet- en regelgeving relevant, terwijl in het stembeleid ook wereldwijde 'best practices' ten aanzien van corporate governance terugkomen. Ten aanzien van het uitlenen van aandelen en het lenen van aandelen (het zogenaamde securities lending) met als doel om de stemrechten op deze aandelen uit te oefenen heeft Flexsecurity beleid geformuleerd (securities lendingbeleid). Het stembeleid dekt daarmee de gehele aandelenportefeuille van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds brengt haar stemrecht uit volgens het stembeleid van de vermogensbeheerders vanwege de beperkte mogelijkheden om direct invloed uit te oefenen op de door vermogensbeheerders gehanteerde stemrichtlijnen en de toepassing daarvan. Wel toetst het fonds vooraf of de door vermogensbeheerders gehanteerde richtlijnen en uitvoering aansluiten bij de uitgangspunten van het Flexsecurity zelf. Hier wordt in de managerselectie rekening mee gehouden. Met bestaande beheerders van beleggingsfondsen wordt indien van toepassing de dialoog gevoerd om verandering te initiëren. Beide invullingen (integratie en actief aandeelhouderschap) zijn onderdeel van het MVB-beleid.

Het pensioenfonds brengt zelf geen agendapunten voor aandeelhoudersvergaderingen ('shareholder proposals' aan) en communiceert niet zelf met andere stakeholders van bedrijven. Dit is gedelegeerd aan de operationele managers dan wel de fiduciaire vermogensbeheerder. Ook in het kader van class-actions zijn deze partijen gedelegeerd om hier vervolg op te geven. Deze partijen hebben een beleid om belangenconflicten te beheersen. Het fonds stelt hierbij als eis dat vermogensbeheerders helpen om te voldoen aan relevante wet- en regelgeving, waaronder openbaarheid van uitgebrachte stemmen en of een stemadviseur is gebruikt en zo ja, welke.

Actief aandeelhouderschap (engagement)

Via de managers streeft Flexsecurity naar een constructieve dialoog ('engagement') met de bedrijven waarin zij belegt op het gebied van milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur. Het belangrijkste doel van deze dialoog is om een bijdrage te leveren aan de plicht en reputatie van het fonds als pensioenuitvoerder die zich specifiek inzet voor ESG. Mede met dit engagementbeleid geeft het fonds nadere invulling aan haar streven om verantwoord te beleggen. Per engagementtraject worden concrete doelen gesteld en een concreet tijdsplan bepaald. Zo kan worden beoordeeld of doelen zijn gerealiseerd.

Flexsecurity heeft niet de ambitie en de praktische mogelijkheden om zelf in gesprek te gaan met bedrijven en fondsbeheerders over de realisatie van de ESG-doelstellingen. Het pensioenfonds werkt hiertoe samen met andere aandeelhouders en sluit zich om deze reden aan bij bestaande engagementinitiatieven. Wel is het fonds actief op zoek naar mogelijkheden om actief mee te bepalen op welke thema's engagement plaatsvindt. Daarbij neemt het fonds ook de strategie, de financiële prestaties en risico's en de kapitaalstructuur mee in de identificatie van (potentiële) negatieve impacts.

Doordat het pensioenfonds participeert in beleggingsfondsen kan niet zelfstandig worden besloten om afscheid te nemen van een onderneming indien de dialoog (inclusief herstel en verhaal) geen of onvoldoende resultaat levert. Het is echter zeer waarschijnlijk dat, afhankelijk van de gehanteerde benchmarkkeuze, de onderneming bij (potentiële) negatieve impacts op basis van de uitsluitingscriteria (Global compact en ESG rating) alsnog uit de portefeuille zal worden verwijderd.

Er vindt halfjaarlijks een evaluatie plaats naar de effectiviteit van de ondernomen activiteiten. Indien de voortgang onvoldoende is kan dit uiteindelijk resulteren in uitsluiting.

Positieve impact

Flexsecurity geeft via twee uitvoeringsvormen invulling aan beleggen met positieve impact. Beide invullingen voldoen aan de gestelde criteria.

Inzet van 'groene obligaties'

Flexsecurity heeft geen ambitie tot uitsluiting van landen in de euro-staatsobligatieportefeuille. Wel heeft het fonds de ambitie om binnen de allocatie naar staatsobligaties te beleggen in groene (staats)obligaties. Uitgangspunt hierbij is dat de risico/rendementsverhouding minimaal gelijkwaardig moet zijn aan die van 'reguliere' staatsobligaties.

Niet-beursgenoteerd onroerend goed

Binnen de categorie niet-beursgenoteerd onroerend goed is de ambitie van Flexsecurity om de objecten waarin via beleggingsfondsen wordt geïnvesteerd energiezuinig te krijgen. Dit kan worden bereikt door het bouwen met milieubesparende maatregelen zoals zonne-energie, isolatie, zonnepanelen (voor warm water) en warm-koud-opslag in de grond. Een andere mogelijkheid is verbeteringen aan te brengen binnen bestaande bouw om deze te verduurzamen.

Ten aanzien van de beleggingen in niet-beursgenoteerd onroerend goed streeft het fonds naar inzet van managers die op duurzaamheidsgebied een outperformance ten opzichte van de peer-group weten te realiseren.

8. Rapportage en evaluatie MVB

De fiduciaire vermogensbeheerder draagt zorg voor de uitvoering van het MVB-beleid en rapporteert hierover per kwartaal aan het bestuur. Hierbij wordt inzicht gegeven in de uitgevoerde activiteiten, de effectiviteit daarvan, alsmede de invloed op de beleggingskosten, rendementen en risico's.

Per jaar wordt bij de evaluatie van de beleggingscategorieën vastgesteld in hoeverre de gestelde doelen op MVB-gebied zijn gerealiseerd en welke aanpassingen er in het beleid en de toepassing ervan binnen de beleggingsportefeuille nodig zijn om de gestelde doelen te kunnen bereiken. Daarbij worden ook de (komende) wijzigingen in wet- en regelgeving in acht genomen.

Flexsecurity rapporteert jaarlijks over de realisatie van het MVB-beleid in een apart jaarverslag dat voor alle belanghebbenden op de website beschikbaar is.

9. Communicatie over MVB

Een belangrijk onderdeel van maatschappelijk verantwoord beleggen is het verantwoording afleggen over de uitvoering van het MVB-beleid. Het bestuur vindt een hoge mate van transparantie belangrijk en ziet de manier waarop het over MVB met haar stakeholders communiceert als onderdeel van het MVB-beleid.

In dit hoofdstuk wordt weergegeven welke kaders een rol spelen en wordt aangegeven op welke wijze gecommuniceerd wordt. Flexsecurity informeert haar belanghebbenden aan de hand van digitale nieuwsbrieven en publicaties op de eigen website. In het geval van de website worden de relevante beleidskaders en documenten gepubliceerd waarin verantwoording wordt afgelegd, zoals bijvoorbeeld het jaarverslag en het MVB-jaarverslag.

Wetgeving

IORP II en SFDR vereisen dat het pensioenfonds met haar deelnemers (en toekomstige deelnemers) communiceert over de wijze waarop in het beleggingsbeleid rekening gehouden wordt met ESG-factoren en duurzaamheidsrisico's. Flexsecurity publiceert het eigen MVB-beleid, het jaarverslag met daarin een toelichting op het MVB-beleid en, in het kader van SFDR, de precontractuele informatie die specifiek bedoeld is voor toekomstige deelnemers op haar website, waarmee deze informatie voor iedereen toegankelijk is. De publicaties worden bijgewerkt indien het beleid wordt aangepast. Over de uitvoering van het beleid wordt met de (toekomstige) deelnemers van het pensioenfonds gecommuniceerd door middel van de website en digitale nieuws- en welkomstbrieven.

De SRDII-richtlijn vereist verantwoording over de uitvoering van het betrokkenheidsbeleid. In dit beleid is vastgelegd hoe het pensioenfonds aan de hand van stemgedrag op aandelen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen op een maatschappelijke verantwoorde manier invloed als belegger uitoefent. De SRDII-richtlijn vereist verder openbaarmaking van elementen uit de overeenkomst met de vermogensbeheerder. Voorbeelden van elementen zijn de afspraken met de vermogensbeheerder en de methode en tijdshorizon waarop de vermogensbeheerders worden geëvalueerd. Dit inzicht wordt jaarlijks verschaft in het MVB-jaarverslag.

Thema klimaat

Vanwege de specifieke aandacht voor het thema klimaat is in het MVB-beleid expliciet aandacht voor de klimaatambitie, de CO₂-voetafdruk en gerelateerde risico's van de beleggingen en welke rol klimaat heeft binnen het beleggingsproces.

Het pensioenfonds biedt inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van klimaat in het MVB-jaarverslag waarbij de CO₂-voetafdruk van de huidige beleggingen inzichtelijk gemaakt wordt en een toelichting wordt gegeven in relatie tot de klimaat(reductie)doelstellingen. Verder wordt in het MVB-jaarverslag inzicht gegeven in CO₂ intensieve sectoren, zoals kolenmijnen en gerapporteerd over (collectieve) engagementinitiatieven.

Uitsluitingen

Het is mogelijk dat beleggingsfondsen beleggingen bevatten die het pensioenfonds conform het gevoerde MVB-beleid wenst uit te sluiten. In het MVB-jaarverslag wordt inzicht gegeven

waar dit ondanks de uitsluitingsambitie van toepassing is door per uitsluitingscriterium aan te geven of en welke bedrijven in de portefeuille zitten en welke actie hieraan wordt verbonden.

Stemgedrag

Het pensioenfonds publiceert het stembeleid als onderdeel van het MVB-beleid op haar website en legt over de uitvoering (het stemgedrag) verantwoording af door jaarlijks in het MVB-jaarverslag de stemresultaten te publiceren van de aandelenfondsen en/of door een verwijzing op te nemen naar de website van de vermogensbeheerder.

Bij de publicatie van de stemresultaten wordt per beleggingsfonds vermeld op hoeveel agendapunten het fonds gestemd heeft, waarbij inzichtelijk is of de stem voor of tegen het voorstel van het management was. Indien het fonds geen stem uitgebracht heeft is de ambitie te onderbouwen waarom dit niet gebeurd is.

Het pensioenfonds heeft de ambitie om een toelichting te geven op de belangrijkste stemmingen conform SRD II.

Engagement

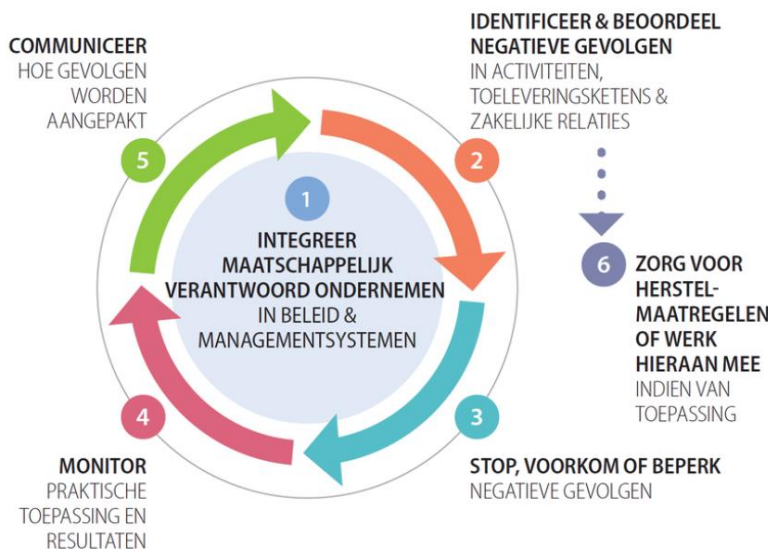
Inzicht in de uitvoering van het aangaan van de dialoog biedt het pensioenfonds in het MVB-jaarverslag. Aan de hand van een casus gerelateerd aan een van de thema's wordt inzicht verstrekt hoe het pensioenfonds - of de fiduciair vermogensbeheerder in opdracht van - (potentiële) negatieve impact heeft geïdentificeerd, de dialoog is aangegaan, wat hier de uitkomsten van waren en hoe het pensioenfonds verder toeziet op het nakomen van afspraken met de desbetreffende ondernemingen.

Bijlage I: Toelichting implementatie OESO-richtlijnen

Due diligence is een doorlopend proces dat bedrijven uitvoeren om risico's op het gebied van milieu, mensenrechten, arbeidsrechten in kaart te brengen en vervolgens te stoppen, te voorkomen of te beperken. Due diligence staat centraal in de internationaal erkende OESO-richtlijnen en de UNGP's. Due diligence wordt ook wel 'gepaste zorgvuldigheid' of 'ketenverantwoordelijkheid' genoemd.

Het due-diligence-proces en ondersteunende maatregelen

Bron: www.oesorichtlijnen.nl

Samenvatting van de due-diligence-stappen:

1. Het pensioenfonds integreert maatschappelijk verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen

- Het pensioenfonds onderschrijft expliciet de OESO-richtlijnen en publiceert MVB-beleid dat daarop gebaseerd is. Dit beleid is periodiek getoetst en geactualiseerd.
- Het MVB-beleid is onderdeel van een breder beleggingsbeleid van pensioenfondsen en is onderdeel van de selectie van nieuwe externe dienstverleners zoals externe managers, data leveranciers en dergelijke.

2. Het pensioenfonds identificeert en beoordeelt daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen van de activiteiten, producten of diensten van haar beleggingen

- Via het screenen van haar portefeuille voert het pensioenfonds een risicoanalyse uit en brengt het (mogelijke) negatieve gevolgen die ondernemingen in de portefeuille veroorzaken voor mens, maatschappij of milieu in kaart. Dus hier staan niet de risico's voor de onderneming centraal, maar die voor de (mogelijke) getroffen stakeholders, zoals werknemers of lokale gemeenschappen.
- Op basis van de risicoanalyse stelt het pensioenfonds de **ernstigste** negatieve gevolgen vast en prioriteert deze in volgorde van belangrijkheid. Een onderneming kan een negatief gevolg zelf veroorzaken, eraan bijdragen, of direct verbonden zijn aan een negatief gevolg via een zakelijke relatie.

- Wanneer ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt negatieve impact hebben veroorzaakt c.q. daaraan hebben bijgedragen, dan verlangt het pensioenfonds dat zij herstel en/of verhaal voor benadeelden biedt c.q. daaraan bijdraagt. Wanneer ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt direct verbonden zijn met de negatieve impact, dan verlangt het pensioenfonds dat zij hun invloed aanwenden om herstel en/of verhaal voor benadeelden mogelijk te maken. Wanneer het pensioenfonds zelf ernstige negatieve impact veroorzaakt heeft of hieraan heeft bijgedragen, dan zal het zelf herstel en/of verhaal voor benadeelden aanbieden of daaraan bijdragen.

3. Stoppen, voorkomen en beperken van negatieve gevolgen

- Op basis van de risicoprioritering besluit het pensioenfonds om bedrijven met de meest ernstige negatieve gevolgen voor haar stakeholders uit te sluiten. Hiervoor kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van de UN Global Compact of de 'rode vlaggen' van de ESG-dataleverancier. Het voordeel van de rode vlaggen is dat deze breder is en daardoor beter aansluit bij de OECD-richtlijnen.
- Voor andere minder ernstige gevallen prioriteert het pensioenfonds issues en gebruikt het haar invloed (direct of via externe leveranciers) om de impact te voorkomen en/of te mitigeren. Dit doet het pensioenfonds onder andere via engagement (dialogo met bedrijven) en/of door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

4. De praktische toepassing van resultaten monitoren

- Via de screening van de ondernemingen in de portefeuille monitort het pensioenfonds periodiek de toepassing en effectiviteit van de genomen due-diligence-maatregelen.
- Onder deze maatregelen valt het identificeren, voorkomen en verminderen van negatieve gevolgen en het bieden van toegang tot herstel.
- Het pensioenfonds beoordeelt ook externe leveranciers zoals externe managers om na te gaan of de maatregelen worden uitgevoerd die de negatieve risico's beperken.
- Het pensioenfonds streeft via haar beleggingen naar (maatschappelijke) langetermijnwaardecreatie. In contracten met externe dienstverleners probeert het pensioenfonds daarom waar mogelijk (bijvoorbeeld in mandaten) met de beheerder in gesprek te gaan om de inhoud van het MVB-beleid van het pensioenfonds, waaronder het onderschrijven van de OECD-richtlijnen, in de fondsvoorwaarden te laten overnemen. Wanneer het pensioenfonds een minderheidsaandeel heeft in een beleggingsfonds zijn de beïnvloedingsmogelijkheden beperkt. In dat geval zijn de MVB-criteria onderdeel van de selectiecriteria voor beleggingsfondsen.

5. Communiceer hoe de gevolgen worden aangepakt

- Het pensioenfonds communiceert jaarlijks in het MVB-jaarverslag hoe de negatieve gevolgen worden aangepakt en wat de effectiviteit hiervan is. Hierbij wordt invulling gegeven aan de volgende vereisten:
 - Een lijst van ondernemingen die zijn uitgesloten van beleggingen;
 - Een weergave van het stemgedrag (op hoofdlijnen). Er zijn geen directe beleggingen waarop het pensioenfonds zelf stemmen uitbrengt.

- De voortgang van dialoog wordt zichtbaar gemaakt. Voor zover deze informatie beschikbaar is wordt inzicht gegeven in:
 - Het aantal bedrijven waarmee engagement wordt gevoerd en over welke onderwerpen;
 - De voortgang van de engagementtrajecten, en voor zover dienstig ook voor stille engagementtrajecten;
 - Welke resultaten dit heeft opgeleverd ten aanzien van afgeronde engagementtrajecten.
- Indien er een positieve bijdrage is geleverd (impact) dan wordt dit ook zichtbaar gemaakt, voor zover data beschikbaar is bij voorkeur kwantitatief.

6. Zorg voor herstelmaatregelen of werk hieraan mee wanneer dit van toepassing is

- Het pensioenfonds moedigt ondernemingen in de portefeuille aan om toegang tot herstel aan te bieden of mee te werken wanneer ondernemingen negatieve gevolgen hebben veroorzaakt of eraan hebben bijgedragen.

Bijlage II: Stembeleid

Achtergrond en doelstelling

Het fonds is bewust van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen en ziet het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier bewust invulling aan te geven. Een van de invullingen is het uitoefenen van stemrecht. Dit is een belangrijk onderdeel van een goed functionerende governancestructuur voor bedrijven. Het doel van het fonds is haar MVB-opvattingen over te brengen naar de bedrijven waar het in belegt. Tevens streeft het fonds ernaar om invulling te geven aan de richtlijnen die volgen uit de Shareholder Rights Directive II (SRD II), en zal een toelichting worden gegeven indien dit op onderdelen niet mogelijk is ('comply or explain').

Uitgangspunten van het stembeleid

Het fonds heeft uitgangspunten voor de stemactiviteit vastgesteld. Bij deze uitgangspunten – ook wel bekend als proxy voting principles – staan de MVB-ambitie inclusief langetermijnwaardecreatie en de thema's van het fonds centraal. Dit wil zeggen dat het fonds bij het stemmen goede governance (verantwoording en transparantie), mitigatie van klimaatrisico's, bescherming van mensenrechten en goede gezondheid en welzijn belangrijk vindt.

Bij het nemen van stembesluiten zijn nationale governancecodes en wet- en regelgeving relevant, terwijl in het stembeleid ook wereldwijde 'best practices' ten aanzien van corporate governance terugkomen. Het fonds leent geen aandelen uit en leent geen aandelen in van anderen (het zogenaamde securities lending) met als doel om de stemrechten op deze aandelen uit te oefenen. Het stembeleid dekt de gehele aandelenportefeuille van het fonds.

Het fonds brengt haar stemrecht uit volgens het stembeleid van de managers die de aandelenfondsen beheren waarin Flexsecurity belegt. Het is mogelijk dat deze managers gebruik maken van een stemadvieskantoor (proxy voting advisor). Deze brengt advies uit aan de manager hoe te stemmen en de manager geeft opvolging aan dit advies (of komt op basis van eigen analyse tot een afwijkende conclusie en verantwoordt zich hierover). Dit proces wordt 'proxy voting' genoemd.

Implementatie

Omdat het fonds belegt door middel van beleggingsinstellingen, geldt het stembeleid van de betreffende manager. Flexsecurity beoordeelt of het beleid en de uitvoering daarvan aansluiten bij haar eigen uitgangspunten, als onderdeel van het managerselectie- en monitoringproces. Het fonds stelt als eis dat vermogensbeheerders haar in staat stellen om te voldoen aan relevante wet- en regelgeving, waaronder openbaarheid van uitgebrachte stemmen en of een stemadviseur is gebruikt en zo ja welke.

Flexsecurity heeft de fiduciair vermogensbeheerder dan wel de managers gedelegeerd om, indien wenselijk, agendapunten voor aandeelhoudersvergaderingen ('shareholder proposals') aan te dragen, of voor dialoog met andere stakeholders van bedrijven. Ook in het kader van class actions zijn deze partijen gedelegeerd om hier vervolg op te geven. Al deze partijen hebben tevens een beleid om belangenconflicten te beheersen.

In het geval van class actions verwacht het fonds van managers dat zij in class actions participeren en hierbij specifieke aandacht hebben voor situaties van vermeend wanbestuur door bedrijven (o.a. fraude, boekhoudfraude, ontduiking van wet- en regelgeving, corruptie en omkoping). Managers worden geacht hierbij een afweging te maken tussen verwachte opbrengsten en de kosten van het participeren. Flexsecurity verwacht van managers dat zij verantwoording afleggen over de activiteiten op dit vlak en de keuzes die worden gemaakt, en kan in specifieke gevallen kiezen voor nauwgezetere monitoring (bijvoorbeeld indien het om materiële schadebedragen gaat).

Monitoring en verantwoording

In het MVB-jaarverslag van het fonds wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop is gestemd door het fonds. Daarbij is de ambitie om ook te rapporteren op welke aspecten de stemmingen betrekken hadden (milieu, sociale aspecten of governance). Ook geeft het fonds (conform SRD II) een toelichting op de belangrijkste stemmingen.

Uitgangspunten voor de stemactiviteit

Het fonds beschouwt diverse relevante kwesties op het gebied van ESG in haar benadering van het stemmen. Het fonds streeft ernaar om eventuele negatieve impact van haar investeringen op de maatschappij, het milieu en governance te voorkomen, te mitigeren dan wel te herstellen. Het adresseren van klimaatverandering is een wereldwijde uitdaging en het fonds is toegewijd een bijdrage te leveren aan dit cruciale vraagstuk. Ook wil het fonds bedrijven waarin geïnvesteerd wordt stimuleren om kritisch te kijken naar de bijdrage die zij leveren aan de VN duurzame ontwikkelingsdoelen om op deze wijze een positieve impact te genereren.

Governance en langetermijnwaardecreeatie

Het fonds neemt de volgende zaken in acht om te kunnen beoordelen of beursgenoteerde bedrijven in positieve zin voldoen aan criteria ten aanzien van corporate governance, beloning van bestuurders en bedrijfsstructuur:

1. **Onafhankelijkheid van de accountant** en geloofwaardigheid van de accountantsverklaring .
2. **Integriteit, onafhankelijkheid, responsiviteit en diversiteit van het bestuur en haar commissies.** Bestuursleden dienen te beschikken over de juiste vaardigheden en expertise, alsmede over voldoende beschikbare tijd om hun taken te kunnen uitvoeren.
3. Bestuursbeslissingen moeten geleid worden door een bedrijfscultuur die **duurzaamheid en langetermijnwaardecreeatie ondersteunt** en bedrijven moeten hierover verantwoording afleggen richting aandeelhouders. Dit vertaalt zich in een beloningsbeleid dat past bij deze bedrijfscultuur en transparantie en rapportage over hoe het *human capital management* hierop aansluit.
4. **Preventie van overmatige cumulatie van macht** (gecombineerde CEO / voorzitterposities)

5. Vergoeding aan bestuursleden dient het juiste talent aan te trekken, te behouden en te motiveren. **Excessieve vergoedingen dienen zoveel mogelijk beperkt te worden:** vergoedingen horen niet significant af te wijken van industrie- en marktgemiddelden in termen van structuur en niveau. Arbeidsvoorwaarden moeten begrijpelijk en transparant zijn voor aandeelhouders. Vaste en variabele beloningen moeten in balans zijn. Prestatiegerelateerde elementen moeten op eenvoudige wijze te kwantificeren zijn. Dit betekent dat ze meetbaar zijn, tijdsgebonden, vooraf vastgelegd en dat ze een directe relatie moeten hebben met de bedrijfsstrategie en operationele resultaten. Bedrijven moeten zoveel mogelijk transparantie hanteren over de methodes en onderbouwing die ten grondslag ligt aan (voorgestelde of toegepaste) vergoedingen, en hoe deze zich verhouden tot het salaris van de gemiddelde medewerker.
6. Bedrijven waarin geïnvesteerd wordt moeten een **passende kapitaalstructuur** hebben en beslissingen ten aanzien van kapitaalallocatie moeten formeel beschreven worden in de jaarverslagen. In het geval van een voorgestelde uitgifte van aandelen wordt de gegrondheid van het voorstel onderzocht. Voor financieringsactiviteiten die mogelijk grote invloed hebben op de waarde van de onderneming moet de uiteindelijke keuze bij de aandeelhouders liggen.
7. Aandeelhouders moeten het **recht hebben om te stemmen op belangrijke beslissingen**, waaronder benoeming en ontslag van bestuurders, wijzigingen in bestuursdocumentatie zoals statuten, aandeleninkoop, uitgifte van aandelen, plannen voor aandeelhoudersrechten ('poison pills'), voorstellen die stemrechten wijzigen en materiële transacties.

Klimaat, Mensenrechten en Gezondheid en Welzijn

Flexsecurity ondersteunt in het algemeen **op standaarden gebaseerde ESG-voorstellen inzake sociale en milieukwesties** die voor aandeelhouders en belanghebbenden op de lange termijn waarde vergroten en tegelijkertijd de belangen van de onderneming en de maatschappij op een lijn brengen.

Om voorstellen van aandeelhouders te evalueren neemt het fonds internationale ESG-richtlijnen en standaarden in acht, waaronder ook de **OECD-richtlijnen** voor multinationale ondernemingen. Verder streeft het fonds ernaar om voorstellen te ondersteunen die aansluiten bij erkende mondiale bestuursorganen die duurzame handelspraktijken bevorderen en pleiten voor milieubeheer, eerlijke arbeidsomstandigheden, non-discriminatie en de bescherming van mensenrechten. Hiertoe behoren internationaal erkende duurzaamheid gerelateerde initiatieven waaronder de [United Nations Environment Programme Finance Initiative](#) (UNEP FI), de door United Nations gesteunde [Principles for Responsible Investment](#) (PRI), [United Nations Global Compact](#), [Global Reporting Initiative](#) (GRI), [International Labour Organization Conventions](#) (ILO) en andere. Elk van deze bestuursorganen streeft ernaar om rapportage- en andere activiteiten te bevorderen die aansluiten bij positieve ESG acties, waardoor financiële risico's en reputatierisico's worden beperkt.

Wat betreft klimaatgerelateerde voorstellen ondersteunt Flexsecurity de ambities die zijn vastgelegd in de **Overeenkomst van Parijs** om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden. Het fonds moedigt voorstellen aan – die het fonds per geval beoordeelt – die bedrijven stimuleren om informatie te verstrekken over de financiële, fysieke of regelgevingsrisico's gerelateerd aan klimaatverandering waarmee ze te maken hebben. Daarbij wordt ook gekeken naar hoe ondernemingen deze risico's identificeren, meten en managen, waaronder klimaatrisicometingen en -programma's zoals GHG emissie reductie. Bovendien ondersteunt het fonds voorstellen waarin wordt opgeroepen tot **transparantie inzake werkplekpraktijken en diversiteit, belastingen, leveringsketens en algemene maatschappelijke verantwoordelijkheid.**

